



Kỹ sư Dương Bá Toàn

# Kỹ thuật

## trồng một số cây họ bầu bí

BẦU DÀI, BẦU HỒ LÔ, BÍ, SU SU,  
MƯỚP ĐẮNG, MƯỚP NHẬT, MƯỚP HƯƠNG.



Nhà xuất bản Phương Đông

KỸ SƯ DƯƠNG BÁ TOÀN

*Nghệ thuật trồng*

# **MỘT SỐ CÂY HỌ BẦU BÍ**

NHÀ XUẤT BẢN PHƯƠNG ĐÔNG

## LỜI NÓI ĐẦU

Bầu bí là một họ thực vật có hoa, nằm trong nhánh hoa hồng của thực vật hai lá mầm. Họ này chủ yếu có mặt ở khu vực nhiệt đới, và với số lượng rất hữu hạn ở khu vực cận nhiệt đới và ôn đới. Họ này có một số ít các loại cây bụi hay cây thân gỗ còn chủ yếu là cây thân thảo hay dây leo. Một trong các đặc trưng đáng chú ý của họ này là sự có mặt của hoa đơn tính, phần lớn là 5 cánh, với các cánh hoa nhọn và dày. Thụ phấn chủ yếu nhờ côn trùng, nhưng cũng có thể nhờ gió.

Họ bầu bí chứa một số loài có tầm quan trọng kinh tế. Đặc biệt, họ này có chứa một số loài được biết đến nhiều ở Việt Nam như bầu, bí, mướp, su su,...

Để giúp bạn đọc tham khảo, vận dụng vào trồng những loại rau bầu bí có hiệu quả, chúng tôi giới thiệu cuốn sách này với hy vọng mang đến cho bạn những kinh nghiệm về trồng trọt, chăm sóc, cũng như các biện pháp phòng và trị bệnh trên một số cây họ bầu bí ở nước ta. Qua đó, chúng tôi còn giới thiệu một số mô hình trồng đạt hiệu quả trên phạm vi cả nước để bạn đọc tham khảo. Hy vọng cuốn sách sẽ là người bạn đồng hành cùng với nhà nông.

Chúc các bạn thành công!

Nhóm biên soạn

# KỸ THUẬT TRỒNG VÀ CHĂM SÓC CÂY BẦU

## 1. Đặc điểm sinh học của cây bầu

Cây bầu có nguồn gốc Châu Phi và Ấn Độ, ngày nay được trồng rộng rãi ở các nước vùng nhiệt đới và á nhiệt đới trên thế giới. Quả non là bộ phận sử dụng để luộc, nấu canh hay xào khi ăn hoặc thái nhỏ, phơi khô để ăn dần. Quả non chứa 90,7% nước, 0,7% đạm, 0,2% chất béo, 6,3% chất bột đường, 1,5% chất xơ và 0,6% chất khoáng. Tỷ lệ chất dinh dưỡng ở bầu kém hơn các cây khác trong họ, nhưng thịt quả non ngọt, có tác dụng giải nhiệt, trừ độc, có thể chữa bệnh đái tháo và mụn lở.

Hoa và hạt bầu cũng được sử dụng làm thuốc trong đông y. Vỏ quả già rất cứng dùng làm chai, lọ hay chế tạo đồ gia dụng. Ngoài ra bầu dễ trồng, sản lượng cao, thích hợp với điều kiện đất đai và khí hậu rộng rãi nên được ưa chuộng trong sản xuất.

Bầu là cây hằng niên, thân leo quấn, tua cuốn phân nhánh, thân lá phát triển mạnh và có tính sinh nhánh lớn. Do đó khi canh tác phải bấm ngọn, làm giàn. Bộ rễ rất phát triển, ăn lan rộng, có khả năng ra nhiều rễ bất định ở đốt. Lá có phiến tròn gần trên rộng dài, gân lá hình chân vịt. Hoa đơn tính, cùng cây, hoa to với năm cánh màu trắng.

Hoa cái có bầu noãn hạ và rất phát triển, hoa đực có cuống rất dài. Hoa thụ phấn nhờ gió và côn trùng.

Quả có hình dạng và kích thước rất thay đổi, thường là hình trụ, dài 50 - 100cm, khi già vỏ quả hóa gỗ. Quả non được sử dụng ăn tươi hay phơi khô. Hạt khô chứa 45% chất dầu, bầu ưa nhiệt độ cao từ 20 - 30°C và cường độ ánh sáng mạnh, vì vậy là rau vụ hè.

Có nhiều giống nhưng trồng phổ biến ở vùng đồng bằng gồm có:

- Bầu thước: Quả hình trụ, dài 60 - 80cm, vỏ màu xanh nhạt, cho nhiều quả trên đất phù sa màu mỡ, quả chứa ít hạt, hạt già màu nâu, trơn, láng. Canh tác bầu thước phải làm giàn.

- Bầu sao: Quả hình trụ, dài 40 - 60cm, vỏ màu xanh đậm, điểm những đốm trắng. Bầu sao thích nghi với điều kiện đất rộng rãi nên được trồng phổ biến hơn bầu thước. Một số nơi trồng bầu sao bò trên đất, bầu vẫn cho quả nhưng quả ngắn. Bầu sao chứa nhiều hạt, hạt già màu nâu sậm với nhiều lông tơ trắng.

- Bầu thúng hay bầu nậm: Quả có hình dáng như cái bình với phần dưới phình to, quả nhiều ruột và hạt nên ít được ưa chuộng trong sản xuất.

- Bầu trắng: Trồng phổ biến ở Tiền Giang và vùng phụ cận thành phố Hồ Chí Minh. Bầu cho quả ngắn, từ 30 - 40cm, hình trụ, kích thước đầu và cuối quả bằng nhau. Bầu trắng được ưa chuộng nhờ cho nhiều quả, từ 30 - 40 quả/cây, quả nhỏ vừa dễ mua và dễ ăn trong ngày, phẩm chất ngon. Bầu có thể trồng giàn hay bò đất.

## 2. Tác dụng của quả bầu

Có nhiều giống bầu khác nhau bởi hình dáng, kích thước của quả, như quả hình bầu to hay là bầu sao quả dài tới 1m, quả hình trụ trên mặt vỏ có nhiều đốm, hoặc giống màu trắng có tên gọi là quả ấm, quả hồ lô,... Vì quả bầu có hình chuông, giữa quả thắt lại, phần dưới và phần trên quả phình to ra, nhưng dưới to hơn trên dài khoảng 25 - 40cm. Khi còn non quả mềm, màu xanh nhạt, nhưng khi già vỏ quả lại rất cứng và chuyển màu vàng trắng.

Quả bầu còn non được sử dụng làm thức ăn như xào, nấu canh, luộc,... Khi để quả quá già chỉ khoét bỏ ruột lấy vỏ làm gáo hoặc làm đồ chứa đựng. Bầu làm thuốc được thu hái vào mùa thu khi quả chưa chín hẳn. Bộ phận dùng làm thuốc chủ yếu là quả và hạt. Tuy nhiên, người ta còn sử dụng cả lá, tua cuốn, hoa, rễ để trị bệnh. Những quả già vỏ cũng được sử dụng làm thuốc trị bệnh.

Đông y cho rằng bầu vị hơi nhạt, tính mát (có tài liệu lại cho là vị ngọt, tính lạnh), có công hiệu giải nhiệt, giải độc, lợi tiểu, nhuận phổi, trừ ngứa, chủ trị các chứng như chướng bụng, phù thũng, tiểu tiện ít, phổi nóng, ho,...

Cụ thể là thịt quả bầu vị ngọt, tính hàn, có tác dụng giải nhiệt, trừ độc được dùng trị chứng đái rất, phù nề, đái tháo, mụn lở,... Vỏ bầu vị ngọt, tính bình, lợi tiểu, tiêu thũng, nên cũng được dùng cho các chứng bệnh phù thũng, bụng chướng. Hạt bầu đun lấy nước súc miệng chữa bệnh sưng mộng răng lung lay, tụt lợi. Lá bầu có vị ngọt, tính bình có thể làm thức ăn chống đói. Tua cuốn và hoa bầu có tác dụng giải nhiệt, giải độc, nấu tắm cho trẻ em phòng ngừa đậu, sởi, lở ngứa.

Quả bầu già sắc lên lấy nước uống có tác dụng lợi tiểu, chữa bệnh phổi phù nước (nhưng chỉ nên dùng kết hợp trị liệu trong bệnh phù nước khi ở cơ sở cấp cứu). Ngoài ra, ở Ấn Độ người ta dùng hạt bầu trong việc trị bệnh phù và làm thuốc trị giun, hay dầu hạt bầu sử dụng trị chứng đau đầu. Còn loại bầu đắng thì tính lạnh, hơi độc, tác dụng lợi tiểu, thông đại đát, tiêu thũng.

Tuy nhiên, không sử dụng bầu cho những người bị phong hàn, ăn không tiêu vì bầu có tính mát nên sẽ gây đau bụng nếu ăn nhiều.

Để tham khảo và áp dụng trị liệu, dưới đây xin giới thiệu những phương thuốc tiêu biểu chữa bệnh từ bầu.

- Dùng trong đại đường, đại rắt, đại tháo hay máu nóng sinh lở: Thịt bầu 50 - 100g nấu thành canh ăn hằng ngày.

- Trị chứng bệnh vàng da: Rễ bầu sắc lấy nước thêm chút đường uống (theo kinh nghiệm ở Ấn Độ).

- Phổi nóng, sinh ra ho: Bầu quả 50g đun lấy nước uống thay trà trong ngày.

- Trị răng lung lay viêm tụt lợi: Hạt bầu 20g, ngư tát 20g, nấu lấy nước ngậm và súc miệng ngày 3 - 4 lần.

- Bụng chướng tích nước, tiểu tiện ít: Lấy quả bầu tươi 50 - 100g, đun lấy nước uống nhiều lần trong ngày. Hoặc lấy vỏ bầu 30g, vỏ dưa hấu 30g, vỏ bí ngô 30g, hợp lại sắc lấy nước uống nhiều lần trong ngày.

- Báng nước do côn trùng đốt hút máu thời kỳ cuối: Vỏ bầu 15g, đun lấy nước súc miệng ngày 3 - 4 lần.

- Viêm gan, vàng da, sỏi đường niệu, huyết áp cao: Quả bầu tươi 500g, rửa sạch vắt lấy nước cốt và trộn đều với 250ml mật ong rồi uống ngày 2 lần, mỗi lần 30 - 50ml.

### 3. Kỹ thuật trồng và chăm sóc cây bầu

#### 3.1. Kỹ thuật trồng và chăm sóc cây bầu dài

Bầu dài là loại dây leo, có tua cuốn, phân nhánh. Thân được phủ nhiều lông mềm, có lá hình tim rộng, không xẻ thùy hay xẻ thùy hơi nông, hoa đơn tính.

##### \* Thời vụ:

Có thể trồng quanh năm. Vụ mùa nắng cây ít bệnh và cho năng suất cao hơn mùa mưa.

##### \* Mật độ, khoảng cách:

- Luống rộng 0,7m, tim luống này cách tim luống kia 1m, luống cao 0,3m (tùy theo mùa vụ và mục thuỷ cấp).

- Trồng 1 hàng, cây cách cây 0,8m.

- Cách trồng: Đào hốc kích thước 50 x 50 x 30cm, hốc cách nhau 1m, bón nhiều phân chuồng hay phân cỏ hoai mục và khoảng 100g phân hỗn hợp NPK cho mỗi hốc trước khi trồng.

##### \* Giống:

Lượng hạt giống cần cho 1ha là từ 300 đến 400gr.

##### \* Chăm sóc:

- Phân bón

Lượng phân bón cho 1 ha: Phân chuồng 20 tấn; Supe lân 70 - 100kg; NPK 300kg; Urê 120kg; Kali 50kg; Bánh dầu 100kg.

Bón lót: Bón lót 2/3 phân chuồng + toàn bộ phân lân.

Bón thúc: Có thể chia đều lượng phân còn lại cho 7 - 10 lần bón tùy theo mùa vụ và chân đất.



Giữa các lần bón thúc và trong quá trình thu hoạch có thể bổ sung thêm các loại phân bón qua lá.

- Chăm sóc

Bầu cần nhiều nước, do đó phải tưới thường xuyên 1 - 2 lần/ngày cho đủ ẩm. Lượng nước tưới cần gia tăng khi bầu mang quả.

Bón thúc cho bầu vào 2 giai đoạn cần thiết như sau:

- Giai đoạn tăng trưởng: Kể từ khi trồng đến khi bầu lên giàn (60 ngày sau khi trồng). Bón thúc thường xuyên mỗi tuần một lần để chuẩn bị cơ sở vật chất cho cây ra hoa kết quả.

- Giai đoạn ra hoa, đậu quả: Bón thúc nuôi quả 7 - 10 ngày một lần với lượng phân gia tăng dần để quả to và nhiều quả.

Trong suốt thời gian canh tác (130 - 140 ngày) mỗi hốc bón từ 1 - 1,5kg phân hỗn hợp NPK.

➤ Lắp dây, làm giàn

- Trồng bầu giàn khi bầu mọc dài được 1m bắt đầu khoanh dây vòng gốc, lấy đất chặn lên ngay đốt, cách 1 - 2 đốt lại chặn đất để tranh thủ cho bầu ra rễ bất định, tăng khả năng thu hút dinh dưỡng nuôi quả sau này. Trồng được 2 tháng mới nung dây cho bầu leo giàn, cần để dây ở thế tự nhiên, không lật úp hay xoắn dây.

- Nên làm giàn bằng để bầu đủ diện tích bò, nếu giàn không thích hợp hay quá nhỏ không đủ để bầu bò, bầu cho ít quả hay thay đổi dạng quả và kích thước quả, không đạt tiêu chuẩn quả thương phẩm của giống. Bầu

vừa lên giàn là trở hoa đậu quả, 75 - 90 ngày sau khi trồng bầu bắt đầu cho thu hoạch.

➤ Tỉa nhánh, bấm ngọn

Bầu ra nhiều dây nhánh và mang quả ở dây nhánh. Các dây nhánh ở đoạn thân từ gốc lên đến giàn nên tỉa bỏ để gốc được thoáng. Khi bầu lên giàn thì không tỉa nữa để dây nhánh cho quả. Lấy được quả trên nhánh nào thì bấm ngọn để quả phát triển lớn và bầu tiếp tục cho quả ở dây nhánh khác.

- Nếu trồng giặm thì:

Trồng giặm: Sau khi trồng cây 7 - 10 ngày, kiểm tra cây chết và trồng dặm (nếu có), tưới nước sau đó.

Tưới nước: Để hạn chế sự bốc thoát hơi nước và cỏ dại, nên sử dụng màng phủ nông nghiệp. Tưới nước 1 lần/ngày.

Làm giàn: Khi cây bắt đầu xuất hiện tua cuốn thì làm giàn cho dây bầu leo. Cũng có thể làm giàn trước khi cây có tua. Làm giàn hình chữ X với chiều cao 1,6 - 1,8m

Sửa dây: Khi dây leo lên giàn, cần sửa dây phân bố đều, tỉa bỏ nhánh nhỏ, sâu bệnh giúp giàn thông thoáng, giảm sâu bệnh hại.

\* **Thu hoạch:**

Quả bầu phát triển 10 - 12 ngày sau khi trở hoa là có thể thu hoạch để ăn. Cắt quả khi vỏ còn mềm, quả thon dài, hạt bên trong vừa tượng là ngon.

Không nên để quả già, vỏ hạt bên trong đã cứng, ăn kém ngon và cây mau tàn. Nếu chăm sóc tốt giàn bầu,

100 gốc cho thu quả 2 - 3 ngày/lần, lúc rộ thu hoạch mỗi ngày, thu liên tục 60 ngày bầu mới tàn. Mỗi gốc trung bình cho từ 10 - 15 quả, muốn lấy giống phải để quả già, dây nào để quả giống thì không cho quả tươi nữa.

Khoảng 45 - 50 ngày sau khi gieo là có thể thu hoạch. Kích thước, độ chín quả phụ thuộc vào thị trường.

#### **\* Bảo quản và để giống:**

Chọn quả tốt gần gốc, giữ cho đến khi dây tàn, vỏ quả chuyển sang vàng, hóa gỗ. Thu quả giống về treo nơi thoáng mát cho hạt bên trong chín đầy đủ, cắt bỏ đầu và cuối quả, bỏ phần giữa lấy hạt rửa sạch, phơi khô rồi cất giữ trong chai lọ kín.

#### **\* Phòng trừ sâu bệnh:**

Sâu hại bầu gồm: Ruồi đục lòn lá (*Lyriomyza* spp.), rầy mềm (*Aphis* sp.), bọ rầy dưa (*Aulacophora similis*). Phun thuốc khi thấy các côn trùng này xuất hiện.

Bệnh gây hại cho bầu thường gặp như bệnh héo cây con do nấm *Rhizoctonia solani*, bệnh khảm do virus, bệnh thán thư do nấm *Colletotrichum lagenarium* trong mùa mưa và bệnh phấn trắng do nấm *Sphaerotheca fuliginea* trong mùa khô. Trong thực tế, do diện tích trồng ít, giá trị kinh tế của bầu không cao nên nông dân thường không phun ngừa thuốc trị bệnh, chỉ nhổ bỏ cây bệnh hay ngắt bỏ lá bệnh nếu có.

- Sâu đất, tuyến trùng: Xử lý đất trước khi trồng bằng Diaphos 10 H, Basudin 10 H lên hốc gieo hoặc sau khi cấy rải quanh gốc.

- Sâu xanh: Sử dụng một trong các loại thuốc sau: Sherpa, Cyperan, Sumicidin, Delphin, Biocin,... phun khi sâu còn nhỏ.

- Nhóm chích hút: Bọ trĩ, rầy: sử dụng Actara hoặc Confidor,...

- Sâu vẽ bùa: Có thể sử dụng một trong các loại như Neem, Triggard, SK 99,...

- Bệnh sương mai: Nên phun sớm khi bệnh vừa xuất hiện, sử dụng Mancozeb hoặc Carbadazim,...

### **3.2. Kỹ thuật trồng và chăm sóc cây bầu hồ lô**

#### **\* Đặc tính chung:**

Bầu hồ lô thuộc họ bầu, bí, cây dây leo, tuổi thọ trung bình khoảng 5 tháng. Cây có 2 loại hoa: hoa đực và hoa cái.

Hoa đực: có nhị, khi hoa nở, nhị sẽ giải phóng hạt phấn và không khí hoặc dính vào côn trùng để thụ phấn. Hoa đực ngắn, cánh hoa to hơn hoa cái.

Hoa cái: có nhụy và đài hoa. Nhụy được chia làm 3 thùy kép, trên đầu nhụy có chất nhầy để dính hạt phấn khi thụ phấn nhờ gió hoặc côn trùng. Thông thường hoa cái dài hơn hoa đực do có phần bầu đài hoa bên dưới. Nhìn hoa cái giống quả bầu thu nhỏ với 2 ngấn ở đài hoa và kết thúc là các cánh hoa.

#### **\* Phương pháp gieo trồng:**

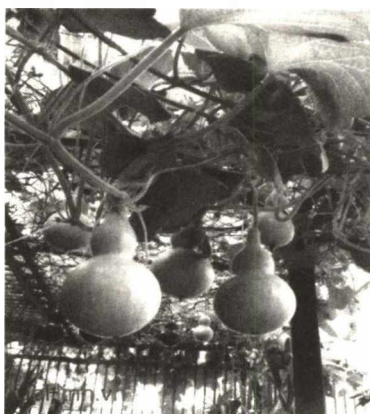
Thời vụ gieo trồng bầu là tháng 10 đến tháng 12.

- Xử lí hạt giống trước khi trồng:

Do hạt bầu có phần vỏ rất dày và cứng nên nếu không xử lí trước có thể rất khó nảy mầm hoặc cây mầm có thể bị biến dạng.

Các bạn cần xử lí trước như sau:

Pha 2 phần nước sôi và 3 phần nước lạnh (dân gian thường gọi là 2 sôi, 3 lạnh) vào 1 cái hộp nhựa hoặc bát ăn cơm, cho hạt bầu cần xử lí vào ngâm trong 24 giờ (1 ngày/đêm). Sau đó vớt hạt bầu ra, rửa sạch chất nhầy bám trên hạt bằng nước lạnh.



#### \* Gieo trồng

- Chuẩn bị bầu ươm: đất tơi xốp trộn thêm chế phẩm nấm Trichoderma (xử lí nấm hại rễ và kích thích mau nảy mầm), gieo hai hạt cho một bầu đất, độ sâu khoảng 2cm. Trước khi gieo hạt cần bón phân lót vào hốc. Mỗi hốc bón 10 - 15kg phân chuồng hoai mục trộn với 100g supe lân. Sau khi cho phân vào hốc, lấp đất lên trên rồi gieo trên lớp đất mỗi hốc 4 - 5 hạt bầu. Khi cây mọc lên tỉa bớt những cây nhỏ yếu, chỉ để lại mỗi hốc 2 cây. Cũng có thể gieo hạt bầu ở vườn ươm để tiện chăm sóc và chống rét cho cây con.

- Trồng: sau khi cây bầu hồ lô cao khoảng 20cm thì mang ra trồng được. Hố đất đào 60 x 60 x 60 (cm) là được. Dùng phân chuồng trộn với đất theo tỉ lệ 30 phân chuồng 70 đất. Khi cây có 4 - 6 lá thật thì đánh bầu đem ra trồng vào hố đã chuẩn bị sẵn như trên.

Cần nhẹ nhàng dùng dao sắc cắt bầu đất và tiến hành trồng bình thường. Nên nhớ, rễ cây bầu hồ lô rất nhạy cảm, bạn nên nhẹ tay để bầu đất không vỡ ra.

Sau khi cây mọc cần chú ý tưới đủ nước, giữ cho đất luôn ẩm cho cây con mọc tốt. Khi cây có 1 - 2 lá thật cần tỉa bớt những cây nhỏ yếu hoặc bị bệnh. Đặc biệt lúc bầu ra hoa, ra quả rộ cần đảm bảo đủ cho cây. Lúc này cần giữ cho đất có 70 - 80% độ ẩm đồng ruộng.

Bộ rễ bầu tuy phát triển nhiều, nhưng lại ăn nông, cho nên phải xới xáo nhiều lần để đất tơi xốp, thoáng, tạo điều kiện thuận lợi cho rễ hoạt động, tăng cường thêm khả năng hút nước và hấp thụ dinh dưỡng của cây.

Sau khi cây bầu có 4 - 6 lá thật, cần tiến hành vun nhẹ đất vào gốc kết hợp với đất và tưới 1 lượt nước phân pha loãng để cây bốc nhanh. Khi bầu ra hoa, tiến hành vun gốc cao và đắp đất cho bầu. Nếu gặp khô hạn hoặc gió Tây có thể dùng rơm rạ, cỏ khô phủ gốc rồi tưới một lượt nước thật đẫm để giữ cho gốc bầu được ẩm lâu.

- Giàn bầu: Nên dùng các cây họ tre làm giàn, dùng dây thép căng ô vuông thì chắc chắn hơn nhưng lại làm tổn thương dây bầu nên không tốt. Các cây ngang dọc cách nhau 20cm là vừa.

Cần làm giàn cho bầu leo. Giàn bầu có thể làm trên mặt ao hoặc trước sân nhà. Giàn cao khoảng 2m, làm thành một mặt bằng trên các cọc chống. Mặt bằng rộng hay hẹp tùy số cây được trồng ở các hốc. Để bầu có thể mọc khỏe, lâu tàn và cho nhiều quả, trước khi bắt dây bầu cho leo lên giàn, nên bới đất ở gốc đặt dây bầu cho nằm lên mặt đất thành một vòng tròn như miệng thùng rồi lấp đất lên. Chú ý không lấp mất ngọn bầu. Trên mặt giàn cần bắt dây ngọn bầu để dây phân bố đều ra các hướng.

- Bón thúc cho bầu vào các thời kỳ sau:

Khi cây có 4 - 6 lá thật. Khi cây có hoa, để cho cây bầu bò lên giàn nhanh. Khi ra quả rộ, để phát triển nhanh, chống rụng quả ta nên hòa nước phân tươi vào gốc cho bầu.

#### **\* Ra hoa và thụ phấn**

Sau khi trồng khoảng được 1 tháng cây sẽ ra hoa và đậu quả, hoa đực thường nhiều hơn hoa cái, có thể để cây tự thụ phấn nhờ gió hoặc côn trùng. Trong những ngày mưa không có nắng và côn trùng, hoa sẽ nở về đêm từ sau 6 giờ, đặc biệt là hoa cái, lúc này muốn đậu quả các bạn phải giúp cây thụ phấn. Các bạn chọn một bông hoa đực nở to và hạt phấn đã bung ra xung quanh, ngắt hoa đực đó, lấy nhị của hoa đực cho tiếp xúc nhụy của hoa cái, lúc này bạn sẽ thấy phấn hoa của nhị bông đực dính lên thùy của hoa cái, vậy là được. Nếu sau khi thụ phấn trời vẫn mưa, các bạn nên lấy 1 cái bao nilon trùm hoa cái đã thụ phấn lại, mai sáng hết mưa lấy ra.

Sau khi đã được thụ phấn, nếu thành công sau 24 giờ đến 48 giờ hoa cái sẽ cong xuống và hình thành quả non, lúc này quả sẽ lớn rất nhanh.

### \* Sâu bệnh

Trong giai đoạn phát triển cây có thể có nhiều loại sâu bệnh như: Rệp mềm, sâu vẽ bùa, bọ xít ăn lá, v.v. Có thể mua thuốc BrighTin (1lọ pha 1l nước) xịt kỹ phần ngọn, và mặt dưới của lá. Phun vào lúc buổi sáng sớm hoặc chiều lúc tắt nắng và không mưa. Phun 3 ngày liên tục, sau 1 tuần nếu không hết thì phun tiếp. Khi phun thuốc nhớ đeo bao tay, khẩu trang, đứng thuận chiều gió.

Lưu ý: Trước khi cây ra hoa và sau khi đậu quả các bạn nên phun Super 6 - 14 - 6 để ngăn rụng hoa và quả non, pha 5cc trong 1l nước phun đều 2 mặt lá, tuần 1 lần. Sau khi cây không còn ra hoa cái và quả bắt đầu lớn nên phun thêm Super Growth RD, pha 1cc cho 1l nước, cách 5 đến 7 ngày phun 1 lần.

Khi phun phân bón hoặc thuốc nên đọc kỹ hướng dẫn trên chai thuốc hoặc hỏi người bán, đeo găng tay và khẩu trang nếu phun thuốc trừ sâu. Không đứng ngược chiều gió. Khi phun thuốc phải phun vào lúc trời sáng chưa có nắng hoặc chiều tối khi đã tắt nắng. Trong những ngày mưa khi phun thuốc cần pha thêm chất kết dính sinh học để thuốc thấm nhanh và không bị trôi đi khi trời mưa.

Trong thời gian khi cây được hơn 1 tháng tuổi, cách 1 tháng nên bón và vun gốc thêm bằng đất Multil rau ăn quả, hoặc phân bổ sung Multi rau ăn quả.



### \* Thu hoạch và bảo quản

Quả cho thu hoạch vào khoảng tháng 4, tháng 5.

Sau khi hoa tàn khoảng 15 - 20 ngày là có thể hái quả được. Lúc này vỏ quả bầu còn non, nhưng trông quả đã căng da bóng. Lúc này cắt quả xuống để ăn dần.

Nếu muốn cất để dành thì phải để quả già hơn, khi vỏ quả đã hơi cứng, trong vỏ quả đã tích lũy chất sừng. Lúc đó hái quả xuống thái thành lát, phơi khô, cất vào chum, vại để ở chỗ khô ráo, dành để ăn dần.

Nếu muốn để làm giống thì chọn các quả ở gốc cây thuộc lứa thứ nhất hoặc lứa thứ hai. Lựa quả to, đẹp, đều, làm quang treo giữ quả trên giàn cho đến khi dây bầu héo, vỏ quả chuyển sang màu vàng. Dùng dao cắt cả cuống mang về phơi tiếp cho thật khô. Sau đó treo vào bếp hoặc chỗ khô ráo, đến mùa lấy hạt đem gieo.

## 4. Kỹ thuật nâng cao năng suất trồng bầu

### \* Đặc tính giống

Bầu TN 215 là giống lai F1, có khả năng sinh trưởng mạnh, kháng sâu bệnh khá tốt. Quả dài 35 - 50cm, suôn đẹp, màu xanh nhạt, đặc biệt đầu và cuối quả bằng nhau. Thời gian thu hoạch có thể bắt đầu 55 - 60 ngày sau khi gieo.

### \* Chuẩn bị đất trồng

Đất trồng phải cày bừa tơi xốp, sạch cỏ. Mùa nắng nên lên luống chìm (thấp), còn mùa mưa phải được lên luống cao và có rãnh thoát nước tốt.

### \* Khoảng cách trồng

Có thể 6m x 0,8 (hàng đôi cách hàng đôi 6m, cây cách cây trên hàng 0,8m). Mật độ tương ứng 420 cây/1000m<sup>2</sup>.

### \* Ngâm ủ

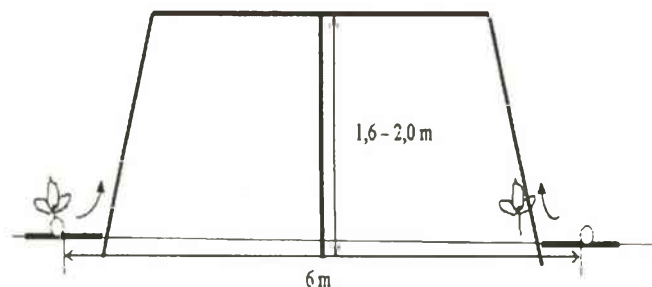
Trước khi ngâm phơi hạt dưới nắng nhẹ 3 - 4 giờ, hạt khô hút nước mạnh, nảy mầm tốt. Sau đó ngâm trong nước sạch khoảng 4 - 5 giờ. Vớt hạt lên để ráo nước rồi dùng khăn sạch đã vắt ráo nước, gói hạt lại và cho vào bao nylon, cột kín miệng, tránh hạt bốc thoát hơi nước, ủ ở nhiệt độ 29 - 30°C là thích hợp nhất.

### \* Gieo hạt

Gieo vào bầu: đất cho vào bầu thường theo tỉ lệ 1 phần phân chuồng : 1 phần tro trấu: 2 phần đất tơi xốp, trộn thêm phân vi sinh ra rễ Bảo Đắc. Bầu thường làm bằng lá chuối hoặc bao nylon (kích thước 7 x 9cm) có đục một số lỗ thoát nước. Khi cây được 1 - 2 lá nhám (lá thật) thì có thể đem ra trồng ngay.

### \* Làm giàn

- Nên làm giàn cho bầu để đạt được quả thương phẩm đẹp và năng suất.



- Có thể sử dụng trụ đỡ bằng tre hoặc tấm vòng, tràm. Mái giàn có thể sử dụng chà tre hay cây cứng chắc, đặc biệt ở giữa giàn phải có trụ đỡ chắc chắn vì bầu này cho năng suất rất cao nếu trụ yếu có thể bị sập giàn.

### \* Phân bón

Lượng phân bón có thể dùng từ 90 - 140kg NPK (20 - 20 - 15) cho 1000m<sup>2</sup>. Kết hợp phun thêm dưỡng lá bằng phân vi sinh phun lá Bảo Đắc.

	Phân chuồng (m <sup>3</sup> )	NPK(kg) (20 - 20 - 15)
Bón lót (trước khi trồng 1 ngày)	3	0
Thúc lần 1 (7 ngày sau khi gieo)	0	10 - 20
Thúc lần 2 (15 ngày sau khi gieo)	0	20 - 30
Thúc lần 3 (25 - 30 ngày sau khi gieo)	0	20 - 30
Thúc lần 4 (40 ngày sau khi gieo)	0	20 - 30
Thúc lần 5 (50 ngày sau khi gieo)	0	20 - 30
Thúc lần 6 (60 ngày sau khi gieo)	0	10 - 20

### \* Sâu bệnh:

#### - Sâu hại:

Đế, sâu đất: Dùng thuốc Basudin hạt Padan, Regent hạt...

Sâu vẽ bùa: Sử dụng Thianmectin 0.5ME, Nockthrin,...

Bọ trĩ, bọ rùa: Sử dụng Confidor, Regent xanh.

Sâu xanh, sâu ăn tạp: Sử dụng Thianmectin 0.5ME, Lannate, Dipel,...

Rầy mềm, rầy bông: sử dụng Pesta 5SL, Supracide, Sevin...

Rầy trắng: Thianmectin 0.5 ME (xịt vào chiều tối khi rầy ướt cánh), phun Mospa, Mospilan, Oncol,...

- Bệnh:

Thối cổ rễ (chết cây con): dùng No Mildew 25WP, hoặc vi sinh Bảo Đắc tưới rễ.

Đốm lá: Thane M 80WP, Bavisan 50WP.

Rỉ sắt: Thane M 80WP, Forwanil,...

Nứt thân chảy mủ: Thane M 80WP, Kasurane, Benlat C, Cuzate,...

Khảm: Phòng trị côn trùng chích hút: bọ trĩ, rầy mềm, rầy bông,...

### **\* Thu hoạch**

Thông thường 55 - 60 ngày có thể bắt đầu thu hoạch. Nếu chăm sóc tốt thời gian thu hoạch có thể kéo dài 25 - 30 ngày. Năng suất có thể đạt 3,5 - 4,5 tấn/1.000m<sup>2</sup>.

**Chú ý:** Đối với giống F1 không nên để giống lại cho vụ sau vì năng suất và chất lượng giảm, kháng bệnh kém, quả không đều.

# KỸ THUẬT TRỒNG VÀ CHĂM SÓC CÂY MƯỚP

## 1. Đặc điểm sinh học của cây mướp

Mướp dễ trồng, có mặt từ Nam tới Bắc, có cả ở Trung Quốc, Lào, Thái Lan và một vài nước Đông Nam Á khác. Mướp dùng làm thuốc được ghi chép trong y văn cổ. Theo y học cổ truyền mướp có vị ngọt, tính bình, không độc.

Mướp là một loài dây leo.

Thân có góc cạnh, màu lục nhạt.

Lá to, đường kính từ 15 - 25cm. Phiến lá chia thùy hình 3 cạnh hay hình mác. Mép lá có răng cưa. Cuống lá dài 10 - 12cm. Mặt lá nháp, tua cuốn phân nhánh.

Hoa màu vàng. Hoa đực mọc thành chùm, hoa cái mọc đơn độc.

Quả hình thoi hay hình trụ. Quả lúc đầu mẫm sau khô, không mở. Quả dài 25cm đến 100cm, có khi hơn. Mặt ngoài vỏ quả màu lục nhạt, trên có những đường màu đen, chạy dọc theo chiều dài quả.

Hạt rất nhiều, hình trứng, màu nâu nhạt dài 12mm, rộng 8 - 9mm hơi có rìa.

## 2. Tác dụng của quả mướp

Khi quả chín vỏ ngoài hạt cũng như chất nhầy trở nên kết, còn lại khối xơ cứng, dai, không bị nước làm mục hỏng. Khi ngâm vào nước sẽ phồng lên và mềm, có thể dùng cọ tắm rất tốt, rửa bát rất sạch.

Quả mướp ta không có mùi thơm như quả mướp hương. Mướp ta có dạng hình cho quả to, vỏ màu xanh sẫm, nhưng vị ăn không ngon. Mướp được trồng vào mùa xuân. Nông dân trồng để lấy quả ăn, nấu canh hay xào. Quả già dùng làm xơ mướp để rửa bát và có thể ép làm mủ.



Mướp còn dùng làm thuốc. Trong quả mướp có chất saponin, chất nhầy, xilan, chất béo, protein (1.5%) vitamin B và C, muối nitrat. Trong nhân hạt có 41 - 45% chất dầu.

Theo đông y quả mướp có vị ngọt, tính bình, thanh nhiệt, trừ thấp, lợi tiểu, tiêu đờm, mát máu, giải độc, thông kinh mạch, làm ra sữa, khỏi lở sưng đau nhức và bổ khi an thai.

Mướp có tên khoa học là *Luffa cylindrica* (L.) Roem, trong dân gian còn gọi là ty qua, thiên ty qua, bố qua, thiên lạc ty, thủy qua, miến dương qua, thô qua, miến qua,... Theo dinh dưỡng học hiện đại, cứ 100g quả mướp có chứa 95,1g nước, 0,9g protid, 0,1g lipid, 3g glucid, 0,5g xeluloza, 0,5g chất tro, 28mg canxi, 45mg photpho, 0,8mg sắt, 160mcg betacaroten, 0,04mg vitamin B1, 0,06mg vitamin B2, 8mg vitamin C và một số chất như Luffein, Citruline, Cucurbitacin,... Theo dược học cổ truyền, mướp vị ngọt, tính mát, vào được hai kinh can và vị, có công dụng sinh tân, chỉ khái, thanh nhiệt, hóa đờm, lương huyết, giải độc, an thai, thông sữa, thường được dùng để chữa các chứng bệnh như sốt cao phiền khát, ho suyễn nhiều đờm (viêm họng, viêm phế quản), trĩ băng lậu, khí hư, huyết lâm (viêm đường tiết niệu, viêm bàng quang, viêm bể thận,...) mụn nhọt, ung thũng, sản phụ sữa không thông, táo bón,... Điều cần lưu ý là những người tỳ vị hư yếu hay đau bụng, đại tiện phân thường xuyên lỏng hoặc nát thì không nên ăn và những người liệt dương thì không được ăn nhiều.

Công dụng giải khát chữa bệnh của quả mướp:

Nói tới quả mướp, người ta thường nghĩ ngay đến món canh mướp mùng toi và rau đay nấu với cua đồng hoặc tôm khô, ăn kèm với vài quả cà pháo chín tới giòn tan trong những ngày hè oi ả. Nhưng chắc chắn nhiều người chưa biết rằng từ quả mướp, người ta còn chế ra được khá nhiều đồ uống có công dụng giải khát chữa bệnh rất độc đáo. Xin giới thiệu một số công thức điển hình để bạn đọc có thể tham khảo và vận dụng.

**Công thức 1:** Mướp tươi 500g, đường trắng vừa đủ. Mướp rửa thật sạch, cắt nhỏ, ép lấy nước (nếu dùng máy ép là tốt nhất) rồi hòa với đường trắng, dùng làm nước giải khát trong ngày. Công dụng: thanh nhiệt, hóa đờm, tiêu viêm, chỉ khát.

**Công thức 2:** Mướp tươi 500g, mướp đắng 200g, đường trắng lượng vừa đủ. Mướp gọt vỏ, mướp đắng bỏ ruột, rửa sạch, thái vụn rồi ép lấy nước, hòa đường trắng, chia uống vài lần trong ngày. Công dụng: giải thử nhiệt, làm sáng mắt, hóa đờm, tiêu viêm, chỉ khát.

**Công thức 3:** Mướp tươi 500g, khế 200g, đường trắng lượng vừa đủ. Mướp gọt vỏ, khế rửa sạch, thái vụn, ép lấy nước, hòa đường trắng, chia uống vài lần trong ngày. Công dụng: hóa đờm, tiêu viêm, chỉ khát, là loại đồ uống rất giàu sinh tố và các nguyên tố vi lượng, dùng làm nước giải khát mùa hè rất tốt.

**Công thức 4:** Mướp tươi 500g, củ cải 200g, đường trắng lượng vừa đủ. Mướp và củ cải gọt vỏ, thái vụn, ép lấy nước, hòa đường trắng, dùng làm nước giải khát trong ngày. Công dụng: hành khí lợi niệu, hóa đờm, tiêu viêm, chỉ khát.

**Công thức 5:** Mướp tươi 500g, rau cần tây 100g, một chút muối ăn. Mướp gọt vỏ rửa sạch, thái miếng; rau cần tây rửa sạch, cắt đoạn; hai thứ đem ép lấy nước, lọc qua vải sạch, pha thêm một chút muối, chia uống vài lần trong ngày. Công dụng: bình can, hạ huyết áp, thanh nhiệt trừ phong, nhuận phế, hóa đờm, tiêu viêm, chỉ khát.



**Công thức 6:** Mướp tươi 500g, măng lau 100g, một chút muối ăn. Mướp gọt vỏ rửa sạch, măng lau chần nước sôi, thái vụn, ép lấy nước, hòa thêm một chút muối, chia uống vài lần trong ngày. Công dụng: thanh nhiệt, tiêu viêm và phòng chống ung thư.

**Công thức 7:** Mướp tươi 500g, nước dừa 500ml. Mướp gọt vỏ, rửa sạch, thái miếng, ép lấy nước, hòa với nước dừa, dùng làm nước giải khát trong ngày. Công dụng: giải nhiệt, làm sáng mắt, hóa đờm, tiêu viêm, chỉ khái.

**Công thức 8:** Mướp tươi 100g, sữa bò tươi 500ml. Mướp gọt vỏ rửa sạch, thái vụn rồi ép lấy nước, hòa với sữa tươi, chia uống vài lần trong ngày. Công dụng: bồi bổ sức khỏe, thanh nhiệt, hóa đàm, tiêu viêm, chỉ khái.

**Công thức 9:** Mướp tươi 300g, táo tây 200g, chanh 50g, đường phèn lượng vừa đủ. Mướp và táo gọt vỏ, rửa sạch, thái vụn, ép lấy nước, hòa với nước chanh và đường phèn, dùng làm nước giải khát trong ngày. Công dụng: bổ dưỡng, lợi tiểu, thanh nhiệt, bình can, giáng áp, dùng làm nước giải khát rất tốt cho những người bị cao huyết áp, viêm thận, viêm gan.

**Công thức 10:** Mướp tươi 200g, hành tây 20g. Mướp và hành tây bỏ vỏ, thái vụn, ép lấy nước, chia uống vài lần trong ngày. Công dụng: giải độc sung dương, hóa đờm, tiêu viêm, chỉ khái.

### 3. Kỹ thuật trồng và chăm sóc mướp

#### 3.1. Kỹ thuật trồng và chăm sóc cây mướp đắng

Cây mướp đắng có nguồn gốc ở Châu Phi, hiện nay được trồng rộng rãi ở khắp các nơi trong vùng nhiệt đới và cận nhiệt đới. Do có biên độ sinh thái rộng, nên ở vùng nhiệt đới mướp đắng có thể sinh trưởng quanh năm, rất dễ miễn cảm với điều kiện úng ngập. Mướp đắng có thể trồng trên nhiều loại đất nhưng sinh trưởng thuận lợi nhất trên đất giàu dinh dưỡng và thoát nước tốt.

Mướp đắng là thức ăn, vị thuốc của nhiều dân tộc trên thế giới. Nó là cây dây leo bằng tua cuốn. Thân có góc cạnh, lá mọc so le, phiến lá hình tim tròn chia 5 - 7 thùy, mép khía răng cưa to. Tràng hoa màu vàng nhạt. Quả dài 15 - 23cm, trên mặt quả có nhiều u nổi màu xanh nhạt, khi chín chuyển sang màu vàng rồi đỏ hồng. Hạt có màng màu đỏ (giống hạt gạo). Mùa quả từ tháng 2 đến tháng 12 (gần như quanh năm).

Trong lá và quả mướp đắng có chứa Polyphenol và Flavonoit (mùa đông cao hơn mùa hè một chút), hàm lượng Polyphenol và Flavonoit trong quả cao hơn trong lá: Polyphenol: 3,85% trong quả, 3,09% trong lá già. Flavonoit: 1,34% trong quả, 1,12% trong lá già. Các chất quan trọng là Glycosit: Charantin và Momordicin. Charantin và Polypeptit - P có tác dụng làm hạ đường huyết. Momordicin có tác dụng diệt vi khuẩn, siêu vi và hỗ trợ cho cơ thể chống lại các tế bào ung thư đang phát triển. Mướp đắng tinh hàn, vị đắng, không độc, ăn

thường xuyên sẽ làm giảm các bệnh ngoài da làm cho da dễ mìn màng, được xếp vào loại thanh nhiệt lương huyết. Theo y học hiện đại: mướp đắng được dùng để chữa các bệnh: đường huyết tuýp 2 (tiểu đường): giai đoạn đầu chưa dùng các loại Sulfamid hạ đường huyết. Phối hợp với các loại Sulfamid hạ đường huyết để tăng tác dụng và giảm tác dụng phụ của các loại Sulfamid hạ đường huyết.

Phối hợp với xạ trị chữa ung thư và giảm tác hại của tia xạ với người bệnh.

Phòng chống bệnh tim mạch, thần kinh, lão hóa. Dạng thuốc phổ biến là viên nang mướp đắng chứa bột mướp đắng đông khô.

Quả mướp đắng còn dùng để chữa táo bón, đầy hơi, khó tiêu, rối loạn đường ruột.

Không nên dùng mướp đắng cho phụ nữ có thai, nam giới đang cần sinh con, người hạ đường huyết hoặc nhạy cảm với mướp đắng, người đang dùng thuốc có huyền sâm.

Theo Đông y, mướp đắng vị đắng, tính mát, hơi hàn. Mướp đắng đun làm nước tắm cho trẻ trong mùa hè để trừ rôm sảy, làm thuốc chữa ho, chữa cảm mùa hè, thanh nhiệt ở phế và vị, chữa dị ứng, đau vầng đầu, đau thắt ngực, lở ngứa ngoài da, phụ nữ rối loạn kinh nguyệt, bí kết đại tràng.

Ngoài ra còn có tác dụng an thần, kết hợp với những vị khác để điều trị tăng huyết áp. Mướp đắng chế biến làm thuốc bằng cách thái lát, phơi khô, sao vàng rồi bảo quản để dùng dần. Lá mướp đắng có thể dùng tươi, giã đắp, nấu nước tắm hoặc sắc uống.

Mướp đắng được dùng làm thuốc trong các trường hợp sau:

Mùa hè bị cảm thử: ra nhiều mồ hôi, hoa mắt chóng mặt, thờ nông hụt hơi, buồn nôn, người chao đảo, mệt lả: mướp đắng 20g, biển đậu 16g, tang diệp 16g, hoàng kỳ 12g, mẫu lệ (chế) 12g, đương quy 12g, sa sâm 12g, quế 8g, cam thảo 12g. Sắc uống ngày 1 thang, sắc 3 lần uống 3 lần.



Ho, đau rát họng, sổ mũi, hắt hơi: mướp đắng 20g, tia tô 16g, trần bì 12g, cát cánh 12g, mạch môn 16g, sâm hành 12g, sinh khương 6g, kinh giới 12g, cam thảo 12g, lá xương sông 16g. Sắc uống ngày 1 thang, sắc 3 lần uống 3 lần.

Ngứa nhiều, gãi nhiều, da bị trầy xước từng mảng: mướp đắng 20g, sài hồ 12g, ngân hoa 10g, liên kiều 12g, nam hoàng bá 16g, cỏ mực 16g, hoa hòe (sao) 12g, huyền sâm 10g, cam thảo đất 16g, đại táo 10g. Sắc uống ngày 1 thang, sắc 3 lần uống 3 lần.

Bệnh zona: mướp đắng 20g, thổ linh 20g, cam thảo đất 16g, nam bạch chỉ 16g, kinh giới 12g, sài hồ 12g, thủ

ô (chế) 10g, đương quy 12g, phòng sâm 12g, hoài sơn 12g, mã đề thảo 16g, bồ công anh 12g. Sắc uống ngày 1 thang, sắc 3 lần uống 3 lần.

Trà dược trị tăng huyết áp: mướp đắng, hoa hòe, cam thảo đất, dưa cạn, rau má, lá đắng, mã đề, lá đinh lăng mỗi vị 100g (dược liệu ở dạng khô). Các vị sao giòn, tán vụn trộn đều, bảo quản trong bình kín tránh ẩm. Ngày dùng 35 - 40g, cho thuốc vào ấm, hãm nước sôi khoảng 15 phút là được. Uống dần trong ngày. Công dụng: thanh nhiệt, lợi tiểu, an thần, chống đau đầu, chao đảo, ổn định huyết áp, phòng ngừa tai biến.

Chữa đái tháo đường: mướp đắng 20 - 25g sắc nước uống hằng ngày.

Trị sỏi đường tiết niệu: mướp đắng dùng cả cây và lá, thái ngắn phơi khô, cất giữ cẩn thận, mỗi ngày lấy 1 nắm nấu nước uống, uống liên tục nhiều ngày. Tác dụng: bào mòn và tống sỏi ra ngoài. Đây là bài thuốc kinh nghiệm của đồng bào ở Ninh Thuận, Bình Thuận thấy có kết quả cao.

Trị gan nhiễm mỡ: mướp đắng 20g, ngũ gia bì 12g, nhân trần 12g, cây chó đẻ 6g, cam thảo đất 12g. Sắc uống ngày 1 thang, uống liên tục nhiều ngày. Công dụng: thanh can hóa ứ, trừ thấp, thông lạc,...

Nhiệt kết ở đại trường gây táo bón, bụng đầy khó chịu: mướp đắng 20g, sinh địa 12g, hoàng cầm 10g, trần bì 10g, chỉ xác 10g, cam thảo 12g, đương quy 12g, đại táo 10g, mạch môn 12g. Sắc uống ngày 1 thang.

### **\* Thời vụ**

Mướp đắng gieo từ đầu tháng 3 đến tháng 9, thu hoạch từ tháng 5 - 12. Tuy nhiên, nếu gieo càng muộn, năng suất giảm và sâu bệnh hại tăng lên.

### **\* Giống**

- Giống quả xanh: của thành phố Hồ Chí Minh.

- Giống quả trắng: là những giống nhập nội, cho năng suất cao hơn, nhưng kém chịu rét.

### **\* Làm đất**

- Nên chọn loại đất thịt nhẹ, đất cát pha, tơi xốp, mặt ruộng bằng phẳng, dễ tưới và thoát nước, có độ pH từ 5.5 - 6.5. Đất trồng xa khu công nghiệp, nghĩa trang, bệnh viện, nguồn nước thải, cách đường quốc lộ 100m.

- Đất cày bừa kỹ, làm sạch cỏ trước khi gieo.

- Lên luống 1,3 - 1,4m, mặt luống rộng 1 - 1,1m, cao 30cm.

### **\* Mật độ, khoảng cách**

Khoảng cách: 75 - 80cm x 25 cm/1 cây - mật độ: 5 - 5,7 vạn cây/ha.

75 - 80cm x 45 cm/2 cây - mật độ: 6 - 6,3 vạn cây/ha.

**Chú ý:** Mướp đắng cần phải làm giàn, tiến hành cắm giàn khi cây cao 25 - 30cm (cần 1000 - 1100 cây sào/1 sào Bắc Bộ).

### **\* Phân bón**

Tuyệt đối không được dùng phân chuồng tươi, phân bắc tươi và nước phân tươi để bón hoặc tưới.

- Liều lượng phân chuồng: Bón lót 15 - 20 tấn/ha (550 - 740 kg/sào), cũng có thể dùng phân hữu cơ sinh học hoặc phân rác chế biến thay thế phân chuồng với lượng bằng 1/3 lượng phân chuồng.

- Liều lượng và phương pháp bón phân hoá học.

Bón thúc: Lần 1: cây có 4 - 5 lá thật. Lần 2: bắt đầu nở hoa. Lần 3: thu quả đợt 1. Lần 4: thu quả đợt 3.

- Có thể dùng nitrat amôn, sulfat amôn thay cho urê, clorua kali thay cho kali sunphat hoặc các dạng phân hỗn hợp, phức hợp NPK để bón với liều nguyên chất tương ứng. Ngoài biện pháp bón vào đất, có thể phun qua lá các dung dịch dinh dưỡng đa lượng, trung lượng, vi lượng theo hướng dẫn sử dụng của hãng sản xuất.

Sử dụng nước phân ủ hoai mục tưới xen kẽ các đợt bón phân hoá học để duy trì sinh trưởng của cây.

- Làm cỏ, xới, vun kết hợp với 2 lần bón thúc đầu - chủ yếu xới đất và vun cao trước khi cắm giàn.

Chỉ thu hoạch sau khi bón đậm ít nhất 10 ngày.

### **- Tưới nước**

Dùng nguồn nước tưới sạch (nước sông, giếng khoan) không dùng nguồn nước thải (bệnh viện, sinh hoạt,...) chưa qua xử lý để tưới.

Cần giữ độ ẩm đất 80 - 85% vào các đợt hoa cái nở rộ.

### **\* Phòng trừ sâu bệnh**

Sâu hại chính thường có.

- Giòi đục quả (*Zeugodacus caudatus*): phải chú ý phòng trừ sớm khi ruồi mới đẻ trứng, thường vào giai

đoạn quả mới đậu hoặc còn non. Các loại thuốc có thể dùng: Sherpa 20 EC, Sumicidin 10 EC, Cyperan 25 EC. Thời gian cách ly tối thiểu 7 ngày.

- Sâu xanh (*Hilecoverpa armigera*): Sâu hại hoa và quả ở tất cả các thời kỳ. Có thể phòng trừ bằng các loại thuốc: Cyperan 25 EC, Mimic 20F, Sherpa 20EC. Thời gian cách ly tối thiểu là 7 ngày.

- Giòi đục lá (*Liriaomyza* sp.) làm trắng lá, ảnh hưởng lớn tới sinh trưởng của cây. Phòng trừ bằng các thuốc: Baythroid 50EC, Confidor 100SL, Ofatox 400 EC.

- Bệnh hại: Bệnh phấn trắng (*Erysiphe* sp.) hại chủ yếu trên lá, cần phòng trừ sớm bằng các thuốc: Anvil 5SC, Score 250EC, Bayfidan 25EC. Thời gian cách ly tối thiểu 10 ngày.

Khi sử dụng thuốc đều phải tuân theo hướng dẫn trên nhãn bao bì của từng loại thuốc.

### \* Thu hoạch

- Sau khi gieo 48 - 50 ngày (giống địa phương) và 45 - 50 ngày (giống nhập nội) thì bắt đầu được thu quả (sau khi thụ phấn khoảng 7 - 10 ngày).

- Cần chú ý thu đúng thời kỳ chín thương phẩm để đạt cả năng suất và chất lượng.

- Cần tỉa bỏ quả bị sâu hại và quả nhỏ trong quá trình chăm sóc.

Nếu thực hiện đầy đủ quy trình này, năng suất có thể đạt từ 15 - 21,4 tấn/ha.



### \* Kỹ thuật trồng mướp đắng trái vụ.

Mướp đắng là loại cây thực phẩm dễ trồng, thích ứng rộng, có thể trồng được trên nhiều loại đất khác nhau.

- Thời vụ trồng: Có thể trồng được nhiều tháng trong năm, nhưng thời vụ thích hợp nhất là gieo trồng từ tháng 12 đến tháng 3 năm sau ở những vùng đất cao có thể trồng sớm hơn từ tháng 11 hoặc gieo bầu sau đó đưa ra trồng để thuận tiện trong việc tiêu thụ sản phẩm.

- Giống mướp đắng: Hiện nay có nhiều giống mướp đắng lai được các công ty nhập nội và bán phổ biến nhưng ở Thừa Thiên Huế vẫn thích giống mướp đắng xanh, có quả dài của địa phương.

- Chuẩn bị đất: Đất trồng mướp đắng phải cày bừa kỹ, tơi xốp, sạch cỏ. Có nhiều cách trồng, nếu trồng theo luống cắm choái thì lên luống rộng 1,2m, chừa rãnh 0,2 - 0,3m, nếu trồng theo bò giàn thì tạo mô, có thể trồng cho bò đất.

- Mật độ trồng:

Trồng theo luống cắm choái: Khoảng cách trồng 1m x 0,4 x 1 cây, số lượng cây khoảng 24.000 - 25.000 cây/ha. Lượng giống cần 10 - 12 kg/ha (giống nảy mầm trên 70 %).

Trồng bò giàn: Khoảng cách thông thường 5m x 0,8 x 2 cây, số lượng cây khoảng 5.000 cây/ha, lượng giống cần 1,8 - 2 kg/ha (giống nảy mầm trên 70 %).

- Ngâm ủ giống: Trước khi ngâm ủ giống cần phơi lại giống 3 - 6 giờ để hạt khô, hút nước mạnh, nảy mầm tốt. Dùng kéo hoặc dùng cắt móng tay, cắt nhẹ đầu nhọn để hạt hút nước dễ dàng, tránh không để cắt vào phần nhân

hạt, sau đó đem ngâm từ 6 - 12 giờ (nếu có xử lí thuốc ngâm trong nước pha thuốc 15 phút sau đó đãi sạch và ngâm tiếp đủ 6 - 12 giờ), vớt hạt ra để ráo cho vào túi vải hoặc khăn ủ cho đến khi nứt nanh thì đem gieo. Nhiệt độ ủ thích hợp 28 - 30°C.

- Gieo hạt: Đặt hạt đã nứt nanh theo mật độ rồi lấp nhẹ một lớp đất mỏng lên trên, đất trước khi gieo nên tưới nước đủ ẩm để cây mọc mầm dễ dàng. Có 2 cách gieo: Gieo thẳng trực tiếp trên ruộng.

Gieo bầu: Sử dụng cho gieo sớm khi đất trồng còn ướt, hoặc gieo trồng để giặm, có thể dùng bầu bằng túi nilon hoặc sọt tre.

- Bón phân, chăm sóc: Tùy cách trồng, đất đai mà có lượng phân bón phù hợp.

Lượng phân/ sào:

Phân chuồng hoai mục: 400 - 700kg.

Phân NPK (16 - 16 - 8): 26 - 38kg.

Cách bón:

Bón lót: Toàn bộ phân chuồng

Bón thúc 1: Sau khi gieo 10 ngày bón 4 - 6kg NPK.

Bón thúc 2: Sau khi gieo 25 ngày bón 8 - 12kg NPK.

Bón thúc 3: Sau khi gieo 45 ngày bón 8 - 12kg NPK.

Bón thúc 4: Sau khi gieo 70 ngày bón 6 - 8kg NPK.

Bón thúc kết hợp với làm cỏ, vun gốc, lấp phân. Tưới nước vừa đủ ẩm, nếu quá khô hoặc quá ẩm ướt không những ảnh hưởng đến sinh trưởng của cây mà còn làm cây dễ bị bệnh.

- Phòng trừ sâu bệnh: Côn trùng phá hoại trên mướp đắng có nhiều loại như : Bọ rầy, sâu đất, sâu xanh, rệp, rầy mềm, bọ trĩ,... Bệnh thường xuất hiện: Bệnh virut, bệnh lở cổ rễ, bệnh đốm nâu trên lá, bệnh héo rũ,... Để phòng sâu đất, khi gieo hạt giống nên rắc một gốc khoảng 10 - 15 hạt Basudin 10H. Thường xuyên kiểm tra, phòng trừ sâu bệnh kịp thời, phun thuốc phòng trừ sâu bệnh, nên hạn chế vào thời điểm mướp đắng trở bông rộ. Thời kỳ thu hoạch phải áp dụng thời gian cách ly thuốc bảo vệ thực vật (BVTV) theo hướng dẫn để bảo toàn khi sử dụng.

- Thu hoạch: Sau khi gieo 42 - 45 ngày, bắt đầu thu hoạch lứa đầu tiên, thời gian thu hoạch kéo dài từ 35 - 55 ngày tùy theo mức độ thâm canh của người sản xuất. Năng suất bình quân của mướp đắng, có thể đạt từ 25 - 30 tấn/ha, những giống lai có năng suất cao hơn.

### **3.2. Kỹ thuật trồng và chăm sóc cây mướp hương**

#### **\* Thời vụ:**

Có thể trồng quanh năm: Ở miền Nam: vụ chính Đông Xuân, Xuân Hè.

Ở miền Trung: vụ chính từ tháng 12 đến tháng 5 năm sau.

Trồng vào mùa mưa nên làm giàn như giàn bầu để cho mướp leo tránh quả bị thối do tiếp xúc với đất ẩm.

#### **\* Đất đai:**

Đất thịt pha cát là tốt nhất, vùng đất phải được thoát nước tốt, độ pH thích hợp từ 6 - 6,5, nếu độ pH < 6 phải tăng lượng phân bón vôi, vụ trước không trồng các cây thuộc họ bầu bí (dưa leo, dưa hấu, bí rợ,...)

• Mật độ khoảng cách trồng:

Trồng giàn: Cây cách cây trên hàng: 0,8 - 1m

Hàng đôi cách hàng đôi: 4,5 - 5m

• Giống: Có các giống như sau:

Tên giống	F1 TN 259	F1 TN 232A	F1 TN 226
Thời gian thu hoạch sau gieo (ngày)	38 - 40	35 - 39	40 - 45
Dạng quả	Quả thon ngắn	Tròn dài suông	Quả ngắn, thon
Màu vỏ quả	Xanh đậm	Xanh nhạt	Xanh đậm, tron
Chiều dài trung bình x Đường kính (cm)	23 - 28 x 4,2 - 4,5	38 - 42 x 3,8 - 4	30 - 35 x 4,5 - 5,0
Trọng lượng quả trung bình (kg)	0,3 - 0,35	0,3 - 0,4	0,3 - 0,35
Năng suất trung bình (tấn/1000m)	5 - 6	5-6	5 - 6
Lượng gieo trồng (g/1000m <sup>2</sup> )	60 - 70	60 - 70	60 - 70

## \* Xử lý ngâm ủ hạt giống

### - Ngâm ủ hạt giống

Kỹ thuật ngâm ủ hạt giống mướp hương theo trình tự như sau: Trước khi ngâm hạt giống, cần phải phơi nắng nhẹ khoảng 2 giờ để hạt khô, hút nước mạnh, nảy mầm tốt. Cho hạt vào túi vải (túi lưới) ngâm trong nước sạch (2 sôi 3 lạnh) từ 3 - 3,5 giờ (nên để hạt chìm hoàn toàn trong nước). Vớt hạt lên để ráo nước, dùng khăn sạch vắt thật ráo nước, gói hạt giống lại. Cuối cùng cho khăn vào bao nilon (polyethylene) cột miệng cho kín tránh bốc thoát hơi nước, ủ hạt ở nhiệt độ từ 28°C - 30°C là thích hợp nhất. Sau khi ủ khoảng 2 - 3 giờ nên mở gói ủ ra vắt ráo nước khăn ủ một lần nữa (nếu dư nước hạt sẽ không nảy mầm) sau đó cho hạt vào ủ tiếp tục như quy trình trên. Thông thường hạt bắt đầu nảy mầm khoảng 20 - 28 giờ sau khi ủ.

### - Gieo hạt

Hạt mướp bắt đầu nảy mầm nên tiến hành gieo ngay. Tùy theo thời vụ mà ta có thể gieo thẳng ngoài đồng hoặc gieo vào bầu.

Vào mùa nắng nên gieo thẳng ngoài đồng để cây phát triển mạnh hơn và đỡ tốn công vào bầu đem trồng. Tuy nhiên, liếp ngoài đồng phải chuẩn bị thật tốt, nhất là lỗ gieo phải tơi xốp và xử lý thuốc phòng trừ sâu bệnh đầy đủ và tưới nước định kỳ đủ ẩm để cây phát triển tốt.

Vào mùa mưa nên gieo vào bầu bằng lá chuối hoặc bằng bao nilon nhỏ để phòng mưa nhiều ta có thể dùng giàn che mưa, hạn chế thừa nước bị thối mầm. Đất vào

bầu ở vùng đất cát pha thịt, trộn theo tỉ lệ như sau: 70 % đất mặt, 30% phân chuồng hoai, 0,5 - 1% lân và 0,2 - 0,5% vôi nông nghiệp. Sau khi trộn đều nên sàng qua một lượt để loại bỏ cục đất to và rác. Nếu vùng đất đồng bằng sông Cửu Long (có nhiều sét) thì thêm 10 - 20% tro trấu, giảm 10 - 20% đất mặt. Nên trộn thêm phân vi sinh ra rễ Bảo Đắc giúp cây con phát triển tốt và ngừa chết cây.

Để tiết kiệm hạt giống, vì hạt giống F1 khá đắt so với giống chọn lọc nên gieo một hạt nảy mầm vào một bầu và gieo thẳng ngoài đồng 1 hạt mầm/1 hốc và cần phải gieo thêm một lượng bầu cây con dự phòng trồng dặm sau khi trồng (thông thường theo tỉ lệ 10 - 15% tổng số cây ngoài đồng). Cách gieo: dùng que nhỏ khoét 1 lỗ nhỏ giữa mặt bầu hoặc trên mặt luống gieo (lỗ ngang bằng chiều ngang hạt, chiều sâu lỗ tương đương chiều dài hạt cộng thêm rễ mầm), dùng tay hoặc kẹp gấp đặt hạt giống có đầu rễ mầm hướng xuống đất và thẳng góc với mặt bầu, phía chóp hạt ngang bằng với hạt bầu, sau đó lấp một lớp đất (trộn với 50% đất mặt + 50% phân chuồng hoai đã sàng kỹ) mỏng, rải trên mặt từ 20 - 30 hạt thuốc trừ sâu Basudin hoặc Furadan để phòng trừ sâu, kiến mối. Cuối cùng, dùng thùng bông sen tưới đủ ẩm qua một lượt. Thông thường, cây trong bầu vừa nhú lá nhám (lá thật) là bắt đầu đem trồng ngay ngoài đồng, nếu chậm trễ bộ rễ ăn lan ra ngoài bầu khi đem trồng cây đứt nhiều rễ làm cây lên yếu hoặc dễ chết cây ngoài đồng.

**Chú ý:** Sau khi xuống giống được 7 - 8 ngày nên sử dụng phân vi sinh ra rễ Bảo Đắc giúp cho bộ rễ phát triển mạnh, đồng thời tăng khả năng kháng chịu bệnh cho cây giai đoạn sau.

Làm đất: Đất phải được cày xới tơi xốp, sạch cỏ, rải vôi, cày luống rải phân lót, rải thuốc Furadan, lên luống lấp phân như trồng dưa hấu, trải bạt plastic, tưới nước, cân mặt bằng, ổn định mô, đục lỗ trồng.

Phân bón lót cho 1000m<sup>2</sup>: Phân chuồng hoai: 1 - 2 m<sup>3</sup>; Phân vi sinh: 20kg; Vôi rải trước theo hàng (băng, luống): 40 - 60kg; NPK 20 - 20 - 15: 30 - 40kg; Furadan hạt rải theo hàng: 3kg.

#### \* Chăm sóc:

Sau trồng 5 - 6 ngày tưới phân loãng (ngâm Dap hòa loãng) vào quanh gốc. Thúc lần 1: (30 ngày sau gieo) Lượng phân NPK 20-20 - 15: 40 - 50kg. Khi bắt đầu thu hoạch, rải phân thúc lần 2 ở mương tưới. Lượng phân NPK 20 - 20 - 15: 10 - 15kg. 10 - 15 ngày sau, rải phân thúc lần 3, NPK 20 - 20 - 15: 10 - 20kg ở mương tưới giống như đợt trước.

Chế độ tưới nước: dẫn nước vào mương tưới thấm, mương rất sợ úng nước, mương tưới bị đọng nước lâu quá 10 giờ phải khai thông thoát nước. Do đó, đất cần phải được thoát nước tốt. Tưới nước đều đặn theo chu kỳ, tùy theo độ bốc thoát hơi nước, độ ẩm của đất.

Làm cỏ: nhổ cỏ xung quanh gốc mương bằng tay hoặc phun thuốc diệt cỏ như Onecide.

Làm cỏ dưới mương tưới: có thể làm cỏ bằng tay hoặc phun thuốc diệt cỏ Gramoxon hoặc NuFarm. Phun các loại thuốc này cần phải dùng loa che béc phun để tránh thuốc dính vào lá hoặc thân cây mương khỏi bị cháy hoặc chết khô.

#### \* Phòng trừ sâu bệnh:

- Sâu phá hại: Các loại côn trùng phá hại quan trọng và cách phòng trừ như sau:

STT	Tên vật phá hại	Cách phá hại	
1	Chuột	Cản phá hạt lúc gieo	Thuốc chuột Phosphure kêm, Clerat, bẫy hoặc sau khi gieo nên phun thuốc trừ sâu có mùi hôi làm
2	Đế, sâu đất, sùng đất	Ăn đứt rễ mầm hạt giống, đợt non, cây non	Xử lý Basudin hạt vào đất 10 - 15 kg/ha (xử lý thuốc dọc theo đất trồng). Rãi 20 - 30 hạt Basudin/hốc sau khi gieo.
3	Bọ rùa	Ăn lá non, đợt non	Phun Peran, Cyperin,...
4	Sâu vẽ bùa (dòi đục lòn)	Sâu đục lòn dưới lớp biểu bì, làm lá dễ bị khô cháy, nhiễm bệnh dẫn đến thất thu năng	Thianmectin 0.5 ME
5	Sâu xanh, sâu ăn tạp	Cản phá lá non, đợt non, bông, quả mướp suốt từ cây con đến thu hoạch	Thianmectin 0.5 ME, Peran, Amate
6	Bọ trĩ, rầy mềm, rầy bông	Chích hút nhựa đợt non, lá non làm cây kém phát triển dẫn đến năng suất kém	Oncol, Confidor, Decis,...
7	Rầy trắng, rầy xanh	Chích hút nhựa, truyền bệnh virut làm cây không phát triển	Mospilan, Oncol Thianmectin 0.5 ME + Dầu khoáng



STT	1	2	3	4	5
Tên bệnh	Bệnh thối cổ rễ	Cháy lá, đốm lá	Thán thư và đốm lá do vi khuẩn	Sương mai	Bệnh héo xanh
Biểu hiện	Vết bệnh xuất hiện tiếp giáp với mặt đất giữa rễ và thân	Trên lá xuất hiện những đốm bệnh màu nâu đến màu xám	Các đốm bệnh xuất hiện trên lá già, nếu bệnh nặng có thể lây lan qua quả	Đốm bệnh xuất hiện trên lá khi ẩm độ không khí cao, nếu bị nặng có thể thất thu năng suất	Khi ẩm độ đất cao, nấm bệnh dễ xâm nhập vào rễ, làm cho cây chết héo đột ngột
Cách phòng trừ	Phòng trừ: No Mildew 25 WP, Bảo Đắc tươi rễ, Marthian 90 SP	Than M 80WP, hoặc Bavisan 50 WP + No Mildew 25WP	Marthian 90 SP, No Mildew 25 WP, Thane M 80WP,...	Thane M 80WP, Amikta...	Trồng trên đất thoát nước tốt, phun thuốc Marthian 90 SP...

- Bệnh thường xuất hiện trên mướp hương như sau:

## \* Thu hoạch

Thu hoạch khi quả còn non, trọng lượng quả trung bình 0,3 - 0,5kg, không thu quả to hơn 0,5kg vì rất khó bán, xếp nhẹ nhàng quả vào giỏ tránh bị xây xát và vận chuyển đến nơi tiêu thụ.

### 3.3. Kỹ thuật trồng và chăm sóc cây mướp Nhật

Hiện nay, trên thị trường xuất hiện một loại quả mà nhiều người gọi là mướp Nhật, bán rất được giá. Mướp Nhật thực ra là một loại bầu (*Lagenaria vulgaris* Ser.), quả dài, cây thân leo thuộc họ bầu bí (*Cucurbitaceae*). Nó giống quả mướp, được nhập giống từ Nhật Bản và được trồng ở nước ta từ rất nhiều năm trước nên nhiều người gọi là mướp Nhật.

Tại các tỉnh miền núi phía Bắc như Hoà Bình, Bắc Kạn, Yên Bái, Lạng Sơn,... thỉnh thoảng thấy bà con bày bán dọc đường và gọi là quả chít chít với giá khoảng 6 - 7 nghìn đồng/kg. Loại quả này cũng thấy trồng nhiều trong các vườn nhà ở các tỉnh vùng đồng bằng sông Hồng để làm rau ăn và bán cho các nhà hàng, khách sạn làm món luộc đặc sản với giá khá cao: 10 - 12 ngàn đồng/kg.

Một vài đặc điểm của loại cây này:

Lá, thân và các tay cuốn giống cây bầu nhưng trơn, không có lông. Dùng tay vò nhẹ lá có mùi đặc trưng của cây bầu. Hoa nhỏ, màu trắng, gồm cả hoa đực, hoa cái. Quả màu xanh có xen những sọc trắng chạy dọc theo thân quả, dài từ 15 đến 20cm, đường kính chỗ lớn nhất khoảng 3 - 3,5cm và thon nhọn 2 đầu, nhất là phần đuôi quả.

Ruột đặc như ruột bầu, không có mạng xơ như mướp ta. Khi chín già, mỗi quả có vài ba hạt giống dạng hạt bầu màu nâu hoặc đen. Quả dùng làm rau ăn lúc còn non, hạt nhỏ, vỏ mềm, tỉ lệ đường cao, có vị ngọt. Là loại cây thích hợp ở vùng nhiệt đới, ra hoa và kết quả quanh năm, cho năng suất rất cao, 1 gốc cây được chăm bón phân và nước đầy đủ thì một vụ có thể cho ta tới 50 - 70kg quả.

Mỗi quả dài từ 1,2m đến 1,5 m, nặng từ 1 đến 3kg, đặc biệt loại cây này bảo gốc và thường xuyên chăm sóc sẽ cho quả từ tháng 2 đến tháng 10, 11. Quả mướp có hình dạng đẹp mắt, có thể để làm cảnh, già vẫn ăn được không như loại mướp hương của Việt Nam, già là bỏ. Mướp Nhật có vị thơm đặc trưng, ta dùng được bằng nhiều cách: Xào, nấu với thịt bò, nấu chanh cùng thịt, cá, làm rau nộm(gỏi) cho thêm ít đậu phộng rang, dầu giấm.

Nếu dùng không hết có thể xắt phơi tái, muối dưa ăn ngon tuyệt vời. Đúng là “miệng nhai tai nghe”, nếu ai đã thưởng thức thì không bao giờ quên vị ngon, mát và bổ, giàu chất dinh dưỡng.

Giống mướp này dễ trồng, mọc khoẻ và rất sai quả như các giống mướp ta.

**\* Thời vụ:** Để trồng mướp Nhật tốt nhất là từ tháng 10 đến tháng 12 và nếu chăm sóc tốt cây sẽ cho nhiều quả, ít ruột, năng suất cao, cho thu hoạch vào tháng 4, tháng 5.

Tuy nhiên, rải rác ở một số nơi cũng thấy trồng nhiều lứa quanh năm để lấy rau ăn. Cũng như các cây thuộc họ bầu bí khác, mướp Nhật không chịu được đất úng ngập,

hoặc đất quá ẩm ướt, dễ bị thối rễ, thối cây do đó nên trồng ở những nơi đất cao ráo, dễ thoát nước.

Vì loại mướp này ra nhiều quả và hầu như ra quả liên tục, do đó nên bón nhiều phân lót, đặc biệt là phân chuồng hoai mục và thỉnh thoảng nên bón thêm phân kali. Có thể gieo liền chân mỗi hố 2 - 3 hạt, đến khi mọc tủa bớt chỉ giữ lại 1 cây mọc khoẻ hoặc gieo ươm hạt trong túi bầu rồi mới trồng sang các hố đã được đào sẵn, bón phân lót từ trước.

\* **Gieo hạt:** Ngâm hạt với nước ấm 1 đêm rồi ủ hạt vào bông gòn chờ nảy mầm thì mang trồng. Hoặc gieo trong cát đen trong cốc nhựa chờ nảy mầm lớn một chút (ra lá thật) thì đánh ra trồng.

- Trồng mỗi cây trong một thùng xốp, đất đổ gần đầy thùng. Có thể trồng xen với các rau ăn lá hay cây ăn quả khác như đậu đỗ.

#### \* **Trồng:**

Có thể trồng trên xỉ than hay đất pha lẫn xỉ than hoặc các loại đất khác tùy theo mình có.

Khi cây còn nhỏ chỉ nên tưới nước lã và nước gạo. Khi cây lớn hơn bắt đầu leo cành dài một chút (cao 50 - 60cm) có thể tưới chút đạm pha loãng xen kẽ nước giải pha loãng và nước gạo để cây phát triển tốt.

Khi cây ra hoa có thể tưới NPK hay phân hữu cơ vi sinh Sông Gianh và các phân hữu cơ khác xen kẽ với nước giải pha loãng để tỷ lệ đậu quả và nuôi quả tốt. Hết 1 đợt quả lại tưới như vậy để cây chuẩn bị nuôi quả mới.

### \* Sâu bệnh:

Vụ đầu mới trồng có thể ít sâu bệnh. Vụ thứ 2 có thể nhiều sâu bệnh hơn. Cây có thể nhiễm bệnh nấm lá, sương mai hay bọ xít làm khô cây, hết dinh dưỡng khiến hoa không đậu quả hoặc quả đậu cũng không lớn hoặc cũng có thể bị các loại sâu bọ khác tấn công. Quả cũng có thể bị ong và bọ xít châm như mướp ta nhưng tỷ lệ ít hơn.

### \* Bón phân:

Bón lót phân NPK vào đất trước khi trồng, rồi tưới nước đậm pha loãng để thúc cây leo giàn nhanh. Khi có quả thì bón phân ủ lá, hoặc phân hữu cơ.

### \* Làm giàn:

Khi trồng cần làm giàn như giàn bầu, giàn mướp cho cây leo sẽ cho nhiều quả. Theo kinh nghiệm của nhiều người thì khi cây mướp mọc dài khoảng 2 - 3m lấy kéo cắt hết đầu các tay cuốn và cuộn thành các vòng nhỏ có đường kính khoảng 20cm, đặt xuống các hố được đào sẵn bên cạnh gốc và lấp đất tối mỏng lên. Phần còn lại của ngọn mướp dài khoảng 1m bắt cho leo lên giàn.

Sau một thời gian rễ ở các đốt ở phần dây chôn dưới đất bắt đầu nhú ra ta bón thêm phân chuồng hoai mục cộng thêm đạm và kali nhằm cung cấp đủ dinh dưỡng cần thiết cho mướp ra nhiều quả và thời gian ra quả kéo dài.

\* **Cách để giống:** Nên chọn những quả ra ở lứa thứ nhất, thứ nhì, những quả to, đều để cho chín già tới khi cây bầu tàn mới thu hái.

Để giống: Để quả chín già đỏ tới mức tự vỡ nứt rồi lấy hạt rửa sạch phơi khô cất vào nơi khô ráo.

Cách bảo quản hạt giống tốt nhất là cất quả đem về phơi cho thật khô, sau đó đem treo vào gác bếp cất đi, đến vụ sau lấy hạt để gieo.

## **4. Kinh nghiệm cho bạn**

### **\* Chọn giống mướp đắng**

Mướp đắng hiện nay trên thị trường có 3 loại giống lai:

Mướp đắng lai mới - thêm lựa chọn cho nông dân. Trồng mướp đắng lai F1 đã trở thành chuyện bình thường của nông dân các vùng rau thâm canh. Nhiều hộ gia đình đã phát lên hàng triệu phú nhờ trồng mướp đắng lai.

Ba giống mướp đắng lai F1 với các đặc tính cơ bản như: thu quả sớm, quả sai, thời gian thu quả dài, màu sắc, hình dáng đẹp, cứng quả, thích hợp vận chuyển xa và bảo quản lâu. Các giống lai này có tính thích nghi rộng, phù hợp với nhiều vùng miền ở cả Bắc, Trung, Nam. So sánh với các giống mướp đắng lai ngoại nhập hoặc các giống có nguồn gốc ngoại thì mướp đắng lai F1 có nhiều đặc tính vượt trội về tính sớm, năng suất, chất lượng và thời gian thu quả.

Điều đặc biệt là do được nghiên cứu và sản xuất hoàn toàn trong nước nên giá giống phù hợp với túi tiền nông dân.

### \* Đặc tính giống:

- Mướp đắng lai F1 sao số 1: Sinh trưởng mạnh, chống chịu bệnh tốt, thích nghi rộng, dễ đậu quả, trồng được quanh năm.

Thu quả 37 - 38 ngày sau khi gieo.

Thời gian thu quả kéo dài 1 - 2 tháng.

Quả dài 17 - 18cm.

Gai lớn, da bóng, đường gai liền, màu xanh trung bình, thịt quả dày, cứng, chịu vận chuyển xa và bảo quản lâu.

Năng suất trung bình 30 - 35 tấn/ha.

- Mướp đắng lai F1 sao số 2: Sinh trưởng mạnh, chống chịu bệnh tốt, thích nghi rộng, dễ đậu quả, phân nhánh ngang nhiều, sai quả, trồng được quanh năm.

Thu quả 37 - 38 ngày sau khi gieo.

Thời gian thu hoạch kéo dài 1 - 2 tháng.

Quả dài 20 - 22cm. Gai nở, màu xanh trung bình, thịt quả dày, cứng, chịu vận chuyển xa và bảo quản lâu.

Năng suất trung bình 30 - 35 tấn/ha.

- Mướp đắng lai F1 sao số 3: Sinh trưởng mạnh, chống chịu bệnh tốt, thích nghi rộng, dễ đậu quả, phân nhánh ngang nhiều, sai quả, trồng được quanh năm.

Thu quả sớm, 35 - 36 ngày sau khi gieo.

Thời gian thu hoạch kéo dài 1 - 2 tháng.

Quả dài 20 - 22cm.

Gai nở, da bóng, đường gai liền, màu xanh trung bình, thịt quả dày, cứng, chịu vận chuyển xa và bảo quản lâu.

Năng suất trung bình 30 - 35 tấn/ha.

Đặc biệt, do ruột nhỏ nên tỉ lệ phần thịt quả ăn được rất cao: Ruột 11,6%, thịt quả 88,4% so với giống lai ngoại nhập thông thường tỉ lệ tương ứng là 14,6% : 85,4%.

Yêu cầu kỹ thuật chính:

+ Lượng hạt giống: 1ha cần 4kg hạt.

+ Chuẩn bị đất và gieo trồng: Murop đấng dễ chọn đất trồng, tuy nhiên thích hợp với đất màu mỡ.

Lên luống cao 20 - 25cm, luống rộng 1m, rãnh rộng 0,4m. Phủ bạt và đục lỗ khoảng cách 0,4 - 0,5m, gieo 1 hạt/ hốc.

Nên ngâm hạt với nước ấm trong 5 - 6 giờ và ủ hạt trong khăn ẩm, sau 2 ngày hạt nào nhú mầm đem gieo trước. Sau khi gieo cần xịt thuốc ngừa kiến, dế và bệnh lở cổ rễ.

- Bón phân: Bón lót 1.000kg vôi, 15 - 20m<sup>3</sup> phân chuồng hoai, 400 - 500kg super lân/ha. Bón thúc bằng urea, NPK 16 - 16 - 8 hoặc 20 - 20 - 15 cách nhau 15 ngày 1 lần kể từ khi gieo.

Lượng thúc phân hóa học tùy theo tình trạng sinh trưởng của cây.

- Tưới tiêu: Tưới đủ ẩm bằng thùng doa có hoa sen lỗ nhỏ hoặc tưới rãnh. Đảm bảo tiêu thoát nước tốt khi mưa to.



- Chăm sóc: Cắm chà, chằng lưới để mướp đấng leo giàn. Tỉa bỏ quả đầu sát gốc, lấy các quả sau vì lúc này quả có hình dạng chuẩn. Không cần bấm ngọn, tỉa cành vì giống cho quả sớm và thu hoạch kéo dài.

Chú ý ngừa dòi đục quả và bệnh phấn trắng là các loại sâu bệnh thông thường của cây mướp đấng để giữ cho cây bền và tăng năng suất.